

Legyen béke! Soha többé háborút!

A huszadik századi magyar hadtörténet legsúlyosabb veszteségét a 250 ezer főt számláló 2. magyar hadsereg 1943. január 12-én, a Szovjetunió Don folyó menti területén szenvedte el. A katasztrofális doni áttörés magyar veszteségei meghaladták a 125 ezer főt, közülük 50 ezren a hadszíntéren estek el, közel ennyien megsebesültek, illetve nagyságrendileg 28 ezren szovjet fogságba estek. Rájuk a kényszermunka borzalma várt. Manapság is számos család él az országban, akik valamilyen szinten érintve voltak a második világháború tragikus embervesztései okán.

Nyitrai Zsolt: „Sajnos a mi családnk sem volt kivétel, hiszen az anyai nagymamám első férjét a házasságkötésük után egy hónappal elvitték a Don-kanyarba, és nem is tért vissza soha többé. A nagymamám azok közé tartozott, akik legalább konkrét hírt kaptak később a férjük haláláról, míg mások egyáltalán nem jutottak semmilyen információhoz. A Voronyezs körzetében vívott harcok a magyar hadtörténelem legszomorúbb fejezetéhez tartoznak. Azok a katonák ott a végsőig kitarítottak és hősi halált haltak. Megfelelő fegyverzet és felszerelés nélkül kiküldött, lehetetlen feladattal megbízott honvédek ezrei szenvedtek és veszttek oda a mínusz 40 fokos orosz télben. Honfitársaink elvesztése az egyenlőtlen küzdelemben a 2. magyar hadsereg szinte teljes megsemmisüléséhez vezetett.

Nagy várakozással mondtam igent Hende Csaba felkérésére

Rendkívül megható élmény volt számomra, hogy 2012-ben Hende Csaba barátom, honvédelmi miniszter felkérésére a Don-kanyarba utaztam, amikor 5 magyar katonának adtuk meg a végső tisztességet. Elszomorító volt belegondolni, hogy négyszer annyi magyar katona hunyt el a Don-kanyarban idegen érdekek miatt, mint például a Mohácsi csatában.

Őszinte leszek, eddig ritkán vettem részt diplomáciai utakon, sőt közéleti munkám során viszonylag keveset utaztam külföldre, mert inkább mindig a belföldi munkákra koncentráltam. Erre az útra azonban szinte azonnal igent mondtam.

Nem feltétlenül a családi érintettség okán, hanem inkább tiszteletből és nagy várakozással. Mélyen hiszem ugyanis, hogy az emberi élet legértékesebb gesztusa nem más, mint a kölcsönös tisztelet embertársaink iránt. Ezen az úton Herman István, Eger akkori polgármestere kísért el, és hogy, hogy nem, az út pont a születésnapomra, április 12-re

esett. A reptéren Hende meglepett egy születésnap ajándékkal: annak a Colt revolvernek a replikájával, amelyet Samuel Colt talált fel, s amit Kossuth kormányzó kapott az amerikai útja kapcsán.

Az a bizonyos „Ordító Egér”

Egy An-26 típusú katonai szállítógépen látogatott el a hivatalos kormánydelegáció Voronyezsbe a magyar történelem legsúlyosabb emberáldozatát követelő hadjáratának 70. évfordulóján. A kecskeméti repülőbázisról indultunk az »Ordító Egér« becenévvel is illetett, még a szovjet érából maradt Antonov An-26-os masinával, ami a hangja és a mérete miatt kapta ezt az elnevezést. Mivel ez egy második világháborús technika, így felszállás előtt közölték, nyugodtan maradhat bekapcsolva a mobiltelefonunk, mert semmilyen szinten nem fogja zavarni a gép működését. Ennek a géptípusnak az első

Az „Ordító Egér” személyzete és utasai

példányai 1974-ben, mintegy négy évvel a szovjet fegyveres erőknél való bevezetés után kerültek az akkori Magyar Néphadsereg alakulataihoz. A gázturbinás hajtóművek, négyágú légcsavarok és a hátsó teherrámpa egy sor más újítással együtt minőségi ugrást jelentett akkor a hazai katonai repülésben. Őt ember vezeti – a pilótán kívül többek közt fedélzeti mérnök is van a gépen –, számomra roppant izgalmas felfedezés volt. Már csak azért

Az An-26-os botkormányánál valahol a Don felett

is, mert néhány pillanat erejéig odaengedtek a pilótafülkébe a kormányhoz és »vezethettem a gépet«. Nagy élmény volt. A repülőgép raktere egyébként többfunkciós: alkalmas utasszállításra is, de a többféleképpen nyitható hátsó teherrámpa és a beépített, 1500 kilogramm teherbírású emelőszerkezet használatával akár teherszállításra, légi teherdobásra vagy ejtőernyősök szállítására is.

OLYAN VIRÁGOKAT HOZTAM HAZA, AMIK ABBAN A FÖLDEN KELTEK KI, AMELYET MAGYAR KATONÁK VÉRE LOCSOLT

Fogcsikorgató hideg volt

Megérkeztünk Voronyezsbe, baromi hideg volt. El is gondolkodtam, hogy ha a doni tavasz ilyen fogcsikorgató, vajon milyen lehet a doni tél? Eszembe jutott egy levélrészlet, amit vitéz Bányai József, hősi halált halt szakaszparancsok írt az édesanyjának, amelyben úgy fogalmazott: »Istentelen hideg van itt. Ülök a géppuskám mellett és a kezem az üres csajkához fagy.«

És rajtunk akkor, tavasszal valószínűleg több ruha volt, mint anno a katonáinkon télen. Ép ésszel felfoghatatlan, mit élhettek át ott honfitársaink. Akiknek volt olyan szerencsájük, hogy hazatértek, valószínűleg egész további életükben, örökké hordozták a sebeket.

Vezényszavamra ugráltak a tábornokok

A mintegy tíztagú küldöttséggel felkerestük a Voronyezs közelében lévő központi magyar katonai temetőt, ahol közel 20 ezer honfitársunk földi maradványa fekszik. Akkoriban ráadásul öt újabb maradvány került elő, amelyek közül hármát azonosítani is tudtak, ezért az ő újratemetésükre akkor került sor.

Ebben az időszakban Lezsák Sándor, a Magyar Demokrata Fórum egyik alapítója, a Nemzeti Fórum Egyesület elnöke, neves politikustársam ült mellettem az Országgyűlésben, aki azt tanácsolta, hogy mivel megvannak a lövészárkok, menjek oda,

Tisztelgés a doni hősök előtt. Gulyás Zoltán és Kun Szabó István tábornokokkal

szedjek ott vadvirágot, mert azok a virágok olyan földből nőttek ki, amit magyar katonák vére locsolt.

Ez annyira szép gondolat és útravaló volt, hogy megfogadtam a tanácsot. Oda-kint több programon is részt vettünk, ahová busszal szállítottak minket.

Két esemény között, mielőtt felszálltam volna a buszra, félrehúzódtam virágot szedni. Mert ahogyan Lezsák mondta, valóban ott voltak a lövészárkok. Emlékszem, amikor először félrevonultam, a többiek nem értették, mit csinálok.

Sürgetve, kérdően néztek rám, hogy mégis, mi a fenét piszmozok, feltartom az egész konvojt. Amikor elmondtam, miről van szó, még a tábornokok is csatlakoztak, ők is ott ugráltak velem az árokban és szedték a virágot. Ezeket a virágokat aztán odahaza kiszárítottam, bekereteztem és nagymamámnak adtam az elsőt. Később a nagyon közeli barátok is kaptak.

Úgy éreztem, tisztelegnem kell, csakúgy, mint a katonáknak

Ökumenikus egyházi szertartással és katonai tiszteletadás mellett temettük újra a magyar királyi 2. honvéd hadsereg katonáinak földi maradványait, amelyekre a Don-kanalytól visszavonuló sereg útvonalán találtak rá. Egerből vittem magammal földet és azt szórtam a sírokba ott, a monumentális rudkinói temetőben.

Bár nem vagyok hivatásos katona, akkor magam is úgy éreztem, hogy tisztelegnem kell hőseink előtt – ez a képeken is látszik. Belegondoltam, milyen emberi nagyság,

„Magyar földet szórtunk a katonák sírjába”

erő és főleg kitartás kellett ahhoz, hogy honfitársaink gyalog elindulva a különböző megyékből – akár Hevesből, Zalából vagy Nógrádból – odaérjenek. És néhányan haza is ugyanígy kerültek.

A magyar és az orosz tábornokokkal közös vacsorán mondtam köszöntőmben kiemeltet: megható és szép dolog, hogy 70 éve még egymás ellen harcoltak csapataink, most pedig közösen emlékezünk meg mindkét oldal hőseiről.

Az eltűntek neve is fel lett vésve a gránittáblákra

A látogatás másik apropóját az adta, hogy a rudkinói II. magyar központi katonai temető megépítésének épp abban az esztendőben volt a tizedik évfordulója. Az 1997. június 20-án felavatott boldirjovkai I. Magyar Központi Katonai Temetőben 8375 honvéd nyugszik. A II. Magyar Központi Katonai Temető építése 2002 tavaszán fejeződött be, ahol több mint 20 ezer elhunyt magyar honvéd földi maradványait temették újra.

A temető az egykori hadműveleti területen, illetve a fel- és visszavonulási körzetekben életüket vesztett katonák végső, méltó nyughelye, a keleti hadszíntéren szétszórt, többnyire alkalmoszerűen, a helyi lakosság által járványügyi-egészségügyi indokkal, sebtében eltemetett magyar áldozatok emlékhelye.

A területen ezernél is több gránittáblát állítottak fel, amelyekre 13 ezer elhunyt magyar honvéd és munkaszolgálatos, illetve 50 ezer eltűnt magyar katona nevét vésték fel.

A háború nem ér véget addig, amíg...

Van egy orosz katonai mondás, miszerint a háború nem ér véget addig, amíg az összes elesett katonát el nem temették. Hende Csaba honvédelmi miniszter búcsúztató beszédében köszönetet mondott mindazoknak, akik elkötelezett munkával ápolják a Donnál elesett magyar honfitársak emlékét.

Végezetül fontosnak tartottuk azt is, hogy fejet hajtsunk a szovjet katonák emléke előtt Voronyezsben, valamint a Don fennsíkján, a Rudkino közelében lévő szovjet hősi emlékműnél.

A visszaút

Fentebb említettem, hogy az Antonov An-26, vagyis az »Ordító Egér« egy második világháborús technológia. A hazafelé vezető úton a felszállás előtt mesélte a pilóta, hogy ehhez a típusú repülőgéphez már nem is gyártanak alkatrészeket és a gyártó sem vállal rá garanciát, majd lazán folytatta, hogy »Uraim, megkezdjük a felszállást!« ...

A békéhez erő kell

NY. ZS.: „Akármilyen furcsán is hangzik a fenti mondat, de a békéhez sok katonára van szükség. A tartalékos állomány újjáépítése gyakorlatilag a második Orbán-kormány idején kezdődött el. A miniszterelnök 2010-ben megkérdezte, pontosan mennyi tartalékos van az országnak. Kiderült, hogy a Gyurcsány-kormányok idején összesen 17 (!) tartalékos volt a hadseregnek. Vagyis ennyi embert tudtunk volna mozgósítani probléma esetén. A könyv megjelenésének idején ez a szám már 12 ezerre nőtt.

»Mi nem gyakoroljuk, hanem védjük a demokráciát.« Ez a mondás egy amerikai tábornoktól származik. Míg 2010 előtt a baloldal elkótyavetyélte és leépítette a magyar haderőt, addig az Orbán-kormány nagyon komoly modernizációba kezdett. Modern, high-tech hadsereget építünk, és újraindult a magyarországi fegyvergyártás is.»